

Beste Vrienden, Nieuwsbrief nr. 20

Regels, zegels, tekens en mysteries

27 oktober 2022

De afgelopen zomer was in vele opzichten een mooie periode voor de Erfgoedvrienden. Er werden grenzen verlegd en daardoor kwamen er fascinerende projecten in beeld samen met Genua, Lille en Middelburg. Kortrijk in Vlaanderen en Monaco staan ook op het wensenlijstje en er zijn contacten gelegd. En er zijn mysteries, lees verder

Tekst en uitleg in het Palazzo Spinola in Genua

De schitterende fresco's over de Zeeslag op de Gouwe in 1304, die zijn gemaakt ter ere van admiraal Grimaldi hadden geen tekst en uitleg. In samenwerking met het museum hebben de Erfgoedvrienden het verhaal uitgewerkt. Dit staat nu in het Italiaans, Nederlands en Engels op een display in de 'Zirizea' salon. Was getekend: 'Fondazione Amici del Patrimonio Zirizea'. [Klik hier](#) voor info over het Palazzo Spinola. [Klik hier](#) voor het informatiepaneel.

Oorkonde Vrede van Parijs 1323 in het Zeeuws Museum

De 700 jaar oude Oorkonde is een schriftelijke vastlegging van de afspraken die zijn gemaakt door de graaf van Vlaanderen en de graaf van Holland, Zeeland en Henegouwen. Het vredesverdrag is met de hand op perkament geschreven. De zegels zijn door middel van een stempelafdruk gemaakt, daar werden verschillende materialen voor gebruikt van bijenwas tot lak, dit geeft kleurverschillen. Er moest veel geregeld worden en daardoor is de oorkonde zo'n 80 bij 80 cm groot. De omvang valt direct op en de zegels zijn met zijden draden vastgemaakt. De belangrijkste zegels zitten links, dat zijn natuurlijk de zegels van de twee graven. Ook de belangrijkste steden uit de graafschappen hebben het verdrag geratificeerd. Dat geeft de groeiende macht van de steden aan. De zegel van Zierikzee hangt in het midden. De in het Noord-Frans Picardisch geschreven Oorkonde ligt nu in het Zeeuws Museum en is fascinerend en indrukwekkend om te zien. [Klik hier](#) voor de oorkonde.

Naast de Oorkonde liggen in een vitrine enkele middeleeuwse attributen, waaronder het oudste poorterboek van Zierikzee met een aantekening over de oorlog van 1303-1304. Ook in de vitrine een aantal stenen kogels, waarschijnlijk gebruikt in 1304 en gevonden in Zierikzee. De oorkonde is tot 8 januari 2023 in het Zeeuws Museum in Middelburg te zien. Door de Erfgoedvrienden is voor het Zeeuws Museum een flyer samengesteld en een vertaling gemaakt van de Oorkonde in het Nederlands. [Klik hier](#) voor de vertaling van de oorkonde.

Dioarama Cees van Egmond

Erfgoedvriend Cees van Egmond heeft een diorama gemaakt van de Zeeslag voor de Stads- en Commerciwerf. Met een 'zeelieden werkgroepje' is uitgeplozen hoe de slag het beste zijn uiteindelijke vorm kreeg. Het is

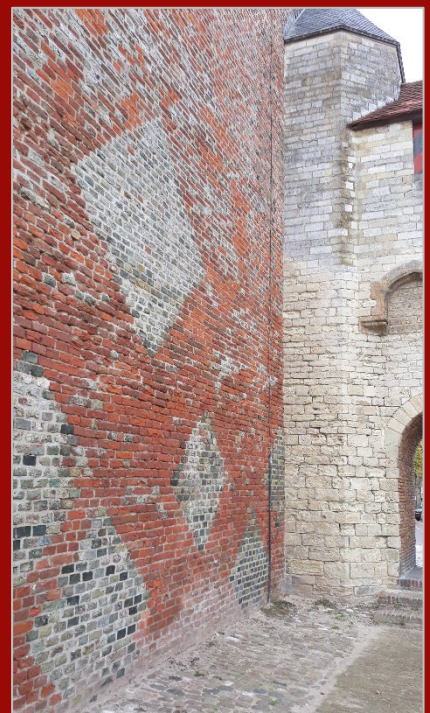
ongelooflijk knap hoe Cees deze miniatuurtjes voor elkaar gekregen heeft, wat een vakmanschap. Filmer Henk Verhage heeft er een opname van gemaakt. Het diorama zal in het seizoen 2023 te zien zijn in de Museumhaven aan de Visserdijk in het kader van 1304. [Klik hier](#) voor een impressie.

Recht op Scholing al in 1304 In Zierikzee

De opkomst van de steden in de 13de en 14de eeuw en de toenemende betekenis van handel, nijverheid en dienstverlening leidden tot een groeiende behoefte aan mensen die konden lezen, schrijven en rekenen. In de jaren na 1300 is er een ontwikkeling waarin de scholen in de steden steeds meer los komen te staan van de kerk. Zierikzee bijvoorbeeld kreeg in 1304 het recht op een eigen school. Als dank voor heldhaftig optreden van de bevolking in en het beleg van Zierikzee en de zeeslag op de Gouwe in 1304 mocht de stad een school stichten. Dit nieuwe type school kreeg de naam 'grote scole'. De taal die gesproken werd was Midden Nederlands, het werd ook wel Diets genoemd. De scholen van nu worden benaderd om aandacht te schenken aan deze bijzondere gebeurtenis. Voor de basisscholen wordt door poorter en Striptekenaar Wouter Goudzwaard een 'geheime' kaart ontwikkeld.

Metseltekens: het mysterie van de misbaksels met een missie

In de muren van de Zuidhavenpoort in Zierikzee zitten groen geglazuurde metseltekens. In de Nobelpoort is de kleur er uit of de stenen waren zwart, ze zijn nog wel zichtbaar. Wat zijn dit voor tekens en waar komt het vandaan. In de tweede helft van de twaalfde eeuw kwam baksteen op als bouw materiaal. Natuursteen was niet altijd verkrijgbaar. In de dertiende eeuw groeide de bevolking explosief. De nood was hoog om poorten, kloosters en kastelen te bouwen. De baksteen werd in primitieve ovens gebakken die soms afwijkende gekleurde misbaksels opleverden. Langs de kust van Vlaanderen en Zeeland werd zouthoudende turf gebruikt voor het stoken van bakovens.

Het zout zorgde voor een spontane glazuurlaag, soms groen van kleur. Wanneer lood werd toegevoegd werd de kleur zelfs blauw. Bij roodbakende klei werd de baksteen zwart als ze dicht bij het vuur lag. In de begintijd van de baksteen zochten mensen actief naar bezwerende en beschermende tekens tegen boze geesten.

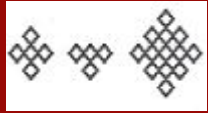

Bij latere generaties verschoof de betekenis geleidelijk. Voorbijgangers zagen in de tekens meer een mededeling. De tekens met een heidense oorsprong worden verchristelijkt en soms opgevolgd door katholiek getinte tekens zoals hartvormen en toverknopen. In Nederland komt het metselteken voor tot ongeveer 1570. Vanaf de reformatie verdwijnt het gebruik. Na 1700 wint het decoratieve aspect steeds meer aan belang. In de 21ste eeuw worden ze soms gesloopt. De waarde van het fenomeen wordt waarschijnlijk niet altijd herkend. Hoe beter u kijkt des te meer u er ziet op

onder andere stadspoorten, kastelen, kerkgebouwen, boerderijen, woonhuizen of in de heraldiek. Op Schouwen-Duiveland zijn ze onder meer te zien in toren van de Sint Jacobuskerk in Renesse, Nieuwerkerk - Johanneskerk, Oosterland - Jacobuskerk en in Noordwelle op een woonhuis uit 1631 met de hartvormen.

De metselaars putten hun inspiratie uit een arsenaal aan uiteenlopende tekens.

[Klik hier](#) voor het interessante verhaal over middeleeuwse metseltekens. Bron: Ben Veldstra † en Wikipedia.

 Het andreaskruis: is zowel een christelijk als een runensymbool	
 De ruitvorm komt ook voor in de runentaal. Wapenschilden van ongehuwde vrouwen in de Middeleeuwen waren steeds gevat in een ruitvorm. Een link met vruchtbaarheid lijkt steeds dichtbij.	
Calvariekruis: Veel voorkomende kruisen zijn calvariekruisen. De voet verwijst naar Golgotha, de berg waarop Jezus gekruisigd werd.	
Hartvormen: De hartvorm verwijst naar de katholieke verering van het heilig hart, een ideaal beschermend symbool.	
Toverknoop: Het is op een ideale wijze dubbelzinnig: in een heidens kader gaat het om een beschermend symbool gevormd door een oneindig doorlopende lijn, die de boze geest zeker zal bezighouden. Voor katholieken gaat het om een ruitkruis.	
Gevulde kelken of zandlopers: De kelk is een katholiek symbool. Een zandloper verwijst per definitie naar tijd(-loosheid).	

Kris van der Werve ontwerpt het fietsmysterie: 'Jonker Willem 1304'

Tijdens de coronaperiode ontwikkelde beeldend kunstenaar Kris een fietsmysterie. Een dag vullende activiteit voor volwassenen die zich afspeelt op Schouwen-Duiveland. Haar nieuwe fietsmysterie wordt: '**Jonker Willem 1304**' en zal gaan over de zeeslag op de Gouwe. Ze ontdekt dat de Erfgoedvrienden met dit onderwerp in de weer zijn en neemt contact op. Haar educatieve onderwerp past naadloos bij het project 1304 van de Erfgoedvrienden. Voorlopig gaat ze aan de 'slag' en we wensen haar veel succes.

Een fietsmysterie is een soort escaperoom maar dan in de buitenlucht. Bekapt met een rugzak vol puzzels en raadsels gaat een groepje van 2 t/m 6 personen een route fietsen van ongeveer 23 km over het prachtige Schouwen-Duiveland. Op verschillende locaties wordt gestopt om een puzzel of raadsel op te lossen. Met ieder antwoord

ontrafel je weer een stukje van het verhaal van Jonker Willem die op zijn 18^e Graaf van Holland, Zeeland en Henegouwen werd. Een fietsmysterie is geschikt voor mensen die houden van breinbrekers en het een uitdaging vinden om een mysterie te ontrafelen. Er zijn op ieder moment hints beschikbaar, dus voor iedere puzzelaar is dit goed te doen. Vanaf januari is het fietsmysterie '**Jonker Willem 1304**' te boeken. Voor meer informatie kijk op <https://www.fietsmysterie.nl/> of <https://krisvanderwerve.nl/>

Boekenprijs, lezingen, sponsoring

Het verhaal begint zachtjes aan te leven, we kunnen mede door sponsoring van o.a. VSB Fonds, Stichting Renesse, de Gemeente Schouwen-Duiveland, Nutsfonds, Cultuurfonds Zeelandia project onderdelen nu al goed uitvoeren. Het boek **Gouwe Leeuwen** krijgt mooie recensies en het beleeft de tweede druk. Bijna 1000 boeken hebben hun weg gevonden. Er zijn regelmatig aanvragen voor lezingen. Ook Vlaanderen reageert. **Gouwe Leeuwen** staat niet in de longlist van de Zeeuwse Boekenprijs het boek Zierikzee Acht Eeuwen Stad staat terecht in de longlist. Dit boek is door de Erfgoedvrienden mede gesponsord. U kunt op beide boeken stemmen voor de publieksprijs. In totaal zijn 80 boeken ingezonden voor de Zeeuwse Boekenprijs 2022. Tot en met maandag 31 oktober 12 uur kun je via de website van de PZC op je favoriete schrijver/boek stemmen. [Klik hier.](#)

Tips voor de liefhebber

- Historiek. net is een geschiedenis site. Het verhaal van de zeeslag en de vrede van Parijs staan er ook op. U kunt zich gratis aanmelden voor Historiek.net.
- Het boek de vrouw die Friesland redde gaat over Albertine Agnes prinses van Oranje. Niet alleen bestuurde Albertine het noorden, zij stond ook militaire bevelhebbers ter zijde in het Rampjaar 1672, dit jaar 400 jaar geleden. Het boek is geschreven door Sunny Jansen en uitgegeven door uitgeverij Balans.
www.uitgeverijbalans.nl.
- Het schilderij de Vaandeldrager uit 1636 van Rembrandt van Rijn komt naar het Zeeuws Museum van dinsdag 31 januari t/m 28 februari 2023. Vooraf graag reserveren. <http://www.vaandeldragerontour.nl>

Een kleurrijke herfstgroet,

Luitzen Bijlsma, Lisette van de Velde, Peter Bracke, Jozé van de Sande en Baukje Bijlsma

